

ՀԱՅԲԱՐԱՆ

ԵՐԶԱԳԱՆՍ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 164

12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1914

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԵՒ

ՏՕՂԱՑՈՅՑ

Սեպտ.	13	†	Կիր.	քմ.	հաշվեքաց:
	14	†	Բշ.	քկ.	Տօն հաշի, 'or մեռելոց:
	15		Գշ.	գձ.	Տօն Եկեղեցւոյ:
	16		Դշ.	գկ.	» »
	17		Եշ.	դձ.	» »
	18		Ուր.	դկ.	» հաշի:
	19		Շք.	ւձ.	» »

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԲ

Ե Ս Թ Ե Ր

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԹԱՍԻՆԻ

ԹԱՐԴՄԱՆԵՑ

ԽԱՉԻԿ Վ. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Տպ. «Կ. Արձագանգ» ի: Գիմ 3 դանեկան:

Կը վաճառուի Բերա, Պայրամ փողոց թիւ 5

Կալաթա, Սեղրոս խան Մխիթարեանց գրատունը:

ԿԱԹՈՂՈՍԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԲԱԹ-ԱԹ-ԵՐԹ

Զորրոդ տարի 12 Սեպտեմբեր 1914 թիւ 164

«Արքայական Քահանայապետն Պիոս Ժ. կը մտաբերէ որ Կաթողիկէ Արձագանգ շաբաթաբերքը շաբաթականէ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կուտայ, ի բարգաւաճման կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մտաբանաց արդիւնաւորութեան համար Արքայական Հայրն արժագին կ'օրհնէ յիշեալ Շաբաթաբերքը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ թղթերգողները»:
Կամակ Կարդ. Մերի ժէլ Վայի, առ Ամեն. Տ. Պօղոս Պետրոս Ժ.Ի. Թեղեմա Հայ Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ
23 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 քուտմամբաւ:

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԵ.

Կեցցէ՛ Քահանայապետը:

Ս. Եկեղեցին Հռոմայ, հաստատուած անշարժելի վիմին վրայ, աննիւղ եւ անվճար պիտի շարունակէ ժամանակի հոլովումներուն մէջ. կայսրութիւններ պիտի ինչնան, գահեր պիտի խորտակին, ազգեր պիտի անյայտանան, սակայն Քրիստոսի Եկեղեցին պիտի չմնայ առանց տեսանելի Գլխոյ, Անոր հօտը՝ առանց Հովուապետի, Անոր ժողովուրդը՝ առանց Հօր եւ անսխալ Վարդապետի: Ինչպէս որ այդ աստուածային Հաստատութեան Պետին հաւատքը պիտի չպակսի, ըստ անսուտ խոստման, այսպէս ու-

րեմն հարկաւորապէս այս Պետն ալ չպիտի պակսի Ս. Եկեղեցւոյ մէջ:

Հանգիցէ՛ ի խաղաղութեան երջանկայիշատակն Պիոս Ժ.:

Կեցցէ՛ յամայր ամս անսասան՝ Բենեդիկտոս ԺԵ.:

Գօնգրալը (Կարդինալական Պապընտիր ժողով), աշխարհիս ընտրական ժողովներու գերագոյնն ու վեհագոյնը, իր կանոնաւոր գումարման մէջ, հանդուցեալ Պիոսի Ժ.ի յաջորդ ընտրեց զՎսեմ Յակոբ Կարդինալ Տէլլա Քիէզա, Արք. Պօլոնիոյ, որ՝ ի յարգանս Մեծի Քահանայապետին Բենեդիկտոսի ԺԻ.ի, որ իր նախորդներէն եղած էր՝ Պօլոնիոյ Արքեպիսկոպոսական Աթոռոյն վրայ, անուն

առաւ՝ Բենեդիկտոս Ժե., և անմիջապէս բազմեցաւ Ս. Պետրոսի Առաքելապետական Գահուն վրայ, Փոխանորդ Քրիստոսի յերկրի:

*
**

Բենեդիկտոս Ժե. ծնած է ի ձեռնովա, ի 21 Նոյեմբերի 1854, հին ազնուական տոհմէ, և բարձր դաստիարակութիւն ստացած, և եկեղեցական գիտութեանց մէջ առաջնակարգ հանդիսացած է. աշակերտած է նաև Հռոմայ Ազնուականաց Ակադեմիային: Իր ընթացքը շատ փայլուն եղաւ և մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցեց Ս. Եկեղեցւոյ: Արաւքոյ կարգի հոգեսէր, փութկոտ կարօտելոց և հիւանդաց օգնութեան, ամէն տեսակ առաքինութեանց բոլորը կը սփռէր շուրջը, բարի օրինակ կը հանդիսանար ամէնուն:

Լեւոն ԺԳ. մեծափառ Քահանայապետին սուր աչքերը տեսան ապագայի այս մեծ խոստումը, և անմիջապէս Տէլլա Քիէզա Գեր.ը կը բարձրանար ողբացեալ հանրածանօթ Կարդինալ Բամբօլլայի օգնականի (Sostituto) մեծ պաշտօնին: որու մէջ տարիներով կազմուեցաւ՝ այն մեծ առաջնորդին աշակերտը և քաղցր հովանւոյն տակ: Աննկուն աշխատասէր, անսասան նկարագրի տէր, անայլայլօրէն ուղղամիտ, և օժտեալ երջանիկ տաղանդով մը, Գեր. Տէլլա Քիէզան սիրելի հանդիսացաւ իր Վեհափառ Պետին, ինչպէս և Վատիկանի հետ յարաբերութեան մէջ եղող ամբողջ բարձր դասակարգին, Վեհապետներուն և ազգերուն:

Եւ այսպէս, երբ Լեւոն ԺԳ. Քահա-

նայապետին կը յաջորդէր երջանկայիշատակն Պիոս Ժ. և Պետական Քարտուղարի պաշտօնը կը յանձնուէր Կարդ. Մէրի տէլ Վալի, Գեր. Տէլլա Քիէզա կը շարունակէր իր Օգնականի պաշտօնին մէջ: Չորս տարի անընհատ ծառայեց նաև Պիոսի Ժ.ի, Կարդ. Մէրի տէլ Վալի կողքին: Այսպէսով իւրացուցած գլխունեցաւ երկու մեծ Քահանայապետներու իմաստութիւնն ու կորովի սկըզբունքները:

Աւելի ընդարձակելու համար իր գործունէութիւնը, Պիոս Ժ. Արքեպիսկոպոս կարգեց զինքը Պոլոնիոյ կարեւոր թեմին, յամին 1907, ուր այն թուականէն ի վեր ամենամեծ արթնութեամբ ու զոհողութեամբ աշխատեցաւ ի փրկութիւն հողուոց, յինքն դրաւելով ամէնուն սիրտը:

Իսկ Կարդինալութեան բարձրադոյն պատիւը կը շնորհուէր իրեն դեռ նորեքս, վերջին Գօնսիսթորիոյին մէջ:

Ահա այս մեծ մարդս ու եկեղեցականն է որ իր վրայ գրաւեց Կարդինալաց Ժողովին աչքերը, և ընտրուեցաւ Գլուխ Ս. Եկեղեցւոյ, որ և փառք պիտի ըլլայ անոր, մանաւանդ ներկայ ամենատխուր պարագաներու մէջ: Քահանայապետական Գահուն վրայ ալ պիտի ստուգէ անշուշտ այն զարմանալի խօսքերը զորս ըսին իրեն համար. «Նա այն աւսակարգ հոգիներէն մէկն է, որոնք կը յաջողին իրենց առէն ուզածն ընկերու շաւ ընկեր»:

Կեցցէ՛ յամայր ամս անսասան, Բենեդիկտոս Ժե. Սրբազան Քահանայապետ:

*
**

Ամբողջ կաթողիկէ աշխարհ անձկանալ սեւեռած է իր հայեցումները ի

Հում, յԱթոռն Առաքելական, ուսկից է
Լոյս և ճշմարտութիւն:

Ամբողջ կաթողիկէ աշխարհ յարգա-
լիւ կը խոնարհի ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԵ.ի Գա-
հուն առջեւ, ինչպէս ազգեր խոնարհե-
ցան իւր փառաւորեալ Նախորդներուն
առջեւ: Ինչպէս նորածին Եկեղեցին՝ Ս.
Պետրոսի առջեւ, ինչպէս ամէն ստեղ-
ծուածք՝ մեծի և գերագոյն Քահանա-
յապետին Յիսուսի Քրիստոսի Գահոյից
առջեւ:

Ամբողջ կաթողիկէ աշխարհիս հա-
մար անա ա՛յս է Առաքելական Աթո-
ռոյ աստուածազիր նշանակութիւնն ու
կարեւորութիւնը: Ամէն կաթողիկէի սրբ-
տին մէջ պէտք է հնչէ Հռոմայ դաշնա-
կութեան գեղեցիկը. պէտք է մէն մի
կաթողիկէի սրտին մէջ բողբոջի սէրն
ա՛յն Հռոմոյ, որ կը գրաւէ կաթողիկէ
տիեզերաց կեդրոնական դիրքը, որ փա-
րոսն է ճշմարտութեան. պէտք է որ այդ
սրտերուն մէջ խորարմատ հաստատուի
որդիական անկեղծ սէրն առ Ս. Աթոռն
և առ Ս. Քահանայապետն:

Սէր առ Ս. Քահանայապետն, էա-
կան պարտքն է՝ յոր պարտաւորուած
են ո՛չ միայն եպիսկոպոսներ ու կղերք,
այլ նաև ամէն դասակարգի հաւատա-
ցեալք և ընտանիք:

Ինչ որ մեծ է յաշխարհի, իր ճամ-
բուն վրայ հունդիպեցաւ Ս. Քահանա-
յապետին: Ով որ յարգեց զինքը, օրհ-
նուեցաւ Աստուծմէ, ով որ զայն հալա-
ծեց, կորաւ: Հաւատացեալ կամ ոչ, հարկ
է կանդ առնուլ այս զարմանահրաշ,
միակ, անհամեմատելի և աննման էա-
կին առջեւ, որ կը տիրէ պատմութեան,
որոյ անունը կը հնչէ մինչեւ ի ծագս
երկրի, որ հանդարտօրէն կը գիտէ դա-

րերու սահիլ անցնիլը, որ կը յաղթա-
հարէ ամէն հակառակամարտ ճակատա-
գիւնները, կը վերկենցաղի ամէն աւե-
րակներէն, կը վեհանայ, կը մեծնայ ա-
ղետներու մէջ, և մահուան մէջ իսկ ան-
նիազ կեանքի մը սկզբունքները կը քա-
ղէ, և մշտանորոգ կը ծնի երիտասար-
դութեամբ:

Այդ սէրը, զոր պէտք է ունենալ
առ Ս. Քահանայապետն, սրանչելի կեր-
պով կը մեկնաբանէ երջանկայիշատակն
Պիոս Ժ., իր երեւելի ճառերէն միոյն
մէջ, զոր արտասանած է 1912 Նոյեմ-
բեր 18ին:

«Ձեր նշանաբանը պէտք է ըլլայ և
է՛ սէր առ Ս. Քահանայապետն, որով-
հետեւ ատիկայ միջոցներէն մին է զմեզ
սրբացնելու: Եւ զինքը սիրելու համար
բաւական է խորհիլ թէ ո՛վ է Ս. Քա-
հանայապետը:

«Ս. Քահանայապետը պահապանն է
հրամանակարգ վարդապետութեան ու
բարոյականի. աւանդապահն է այն սկզբ-
ունքներուն, որոնք պարկեշտ կը կազ-
մեն ընտանիքը, մեծ՝ ազգերը, սուրբ՝
հոգիները. խորհրդատուն է իշխանաց և
ժողովրդոց: Նա գլուխն է, որուն տակ
ոչ ոք բռնազբօսեալ կը զգայ ինքզին-
քը, որովհետեւ կը ներկայացնէ զնոյն
ինքն զԱստուծո. գերազանցապէս հայր
է նա, որ իր վրայ կը միացնէ ինչ որ
կրնայ ըլլալ սիրուն, սրբազան, աստ-
ուածային: . . .

«Եւ ի՞նչպէս պէտք է սիրել Ս. Քա-
հանայապետը: Ո՛չ խօսքով եւ ո՛չ լեզ-
ւով, այլ գործով եւ ճշմարտաքանա-
կեցեալ մը կը սիրենք, կը ջանանք հա-
մաձայնիլ յամենայնի անոր մտածումնե-
րուն, գործադրել անոր ուղածները, մեկ-

նաբանել անոր փափաքները, և նոյն իսկ Աստուծոյ սէրը կը փոխարկէ մեր էութիւնը՝ մինչեւ իսկ միանալ և նոյնանալ անոր հետ։ Ով որ կը սիրէ, կը հնազանդի։ Եթէ ո՛ր սիրէ զիս, զբաւմն իմ պահեսցէ։

«Ուստի, երբ Ս. Քահանայապետը կը սիրուի, հակաճառութիւններ չեն ըլլար այն բաներուն չուրջը, զորս նա կը տրամադրէ կամ կը պահանջէ, կամ թէ մինչեւ ո՛ր պէտք է տարածուի հնազանդութիւնը, և ի՞նչ բաներու մէջ հարկ ըլլայ հնազանդիլ։ Երբ Ս. Քահանայապետը կը սիրուի, չքսուի թէ ըստ բաւականի բացայայտ չէ խօսած, իբրեւ թէ նա պարտաւոր ըլլար ամէն մէկուն աւանջն ի վար կրկնելու իր կամքը։ տարակոյսի տակ չեն գրուիր իր հրամանները, հնազանդիլ չուզողին շատ գիւրդին մէկ պատրուակը յառաջ բերելով, թէ՛ Քահանայապետը չէ որ կը հրամայէ, այլ անոնք որ զինքը կը չընկալան։ չի սահմանափակուիր այն դաշտը որուն մէջ նա կարող է և կը պարտի գործածել իր իշխանութիւնը։ Ս. Քահանայապետին իշխանութեան չի նախադասուիր ուրիշներու իշխանութիւնը, ո՛րքան ալ գիտուն ըլլան, երբ Ս. Քահանայապետին հակառակ կարծիք ունենան, որովհետեւ այս տեսակ մարդիկ եթէ գիտուն են, սակայն սուրբ չեն, որովհետեւ սուրբ եղով չի կրնար Ս. Քահանայապետին տարակարծիք ըլլալ»։

Այսպէս կը խօսէր և կը վարդապետէր հոգեբուղիս բերանն Պիոսի Ժ.ի։

*
*
*

Բայց, աւա՛ղ, հիմա օդոյ մէջ կը թընդան ուրիշ բոմբիւններ և կը սարսեցնեն

տիեզերքը։ աննախընթաց նախճիրներով արեան ճապաղիքներ կը քալեն Եւրոպայի մէջ, որ ծայրէ ի ծայր հրդեհած է...

Սակայն կեցած է հոն Վատիկանու փարոսը, մատնցոյց ուղիղ պողոտայի՝ մշտամուր մարդկային ազգին, զոր ամբարտաւանութիւնը քան զամէն գաղան աւելի կը կատղեցնէ։ Կեցած է հոն Վատիկանու հրաշալիքը, ուր կը նստի ծերունի մը, խաղաղութեան երաշխաւոր և պարգեւատու։ այդ Վատիկանու բանտարկեալ ծերունին խաղաղութիւնն աւաղակեց և անլսելի մնալով, սիրտը խօցեցաւ և հանգեաւ։ հիմա Վատիկանու բանտարկեալ ծերունին կրկին պիտի գոչէ խաղաղութիւն, ինչպէս գոմի մը մէջ բանտարկեալ խանձարրապատ Փրկիչ Մանկիկին գիշերը հրեշտակաց գասեր խաղաղութիւն երգեցին, զի խաղաղութեան նորս չիք տեսնան...

Ո՛հ, բայց խաղաղութիւն այն մարդերուն՝ որոնք քառի կտրւի ունին։ ո՛չ հպարտներուն, ո՛չ կրքոտներուն, ո՛չ անզգամներուն, որոնց չիք խաղաղութիւն, կ'ըսէ Տէր։

Երանի՛ այն ազգերուն, որ կ'ուկրնդրեն այս աստուածաւաք ձայնին։ վա՛յ անոնց որ կը քամահրեն զայն։ հնոյն Սիոնի համար մարգարէական գուշակութիւնը, նորոյն Սիոնի համար ստուգութիւն մըն է. «Զի ազգք եւ քաղաքս ուրք ուրք օր ծառայիցեն, կորիցեն, եւ ազգքն աւերեալ աւերեսցին»։

*
*

Իցի՛ւ թէ և մեզի համար ալ ճշմարիտ խաղաղութեան աւետարեր և առհաստիցայ ըլլայ այս անունը։

Յիրաւի, ո՛րքան բարեգուշակ է Հայ
Կաթողիկէից համար՝ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ա-
նունը, որպիսի՝ քաղցր յիշատակներով
կը տրուիեցնէ անոնց սիրտերը :

Բենեդիկտոս ժԴ. գիտութեամբ ,
որութեամբ ի շարս դարուց մեծերու
քով դասուած Քահանայապետը, աննման
հայրական սիրով գուրգուրաց մեր վրայ,
գրկաբաց ընդունեցաւ մեր բազմաշար-
շար հայրապետը, Աբրահամը, զոր ի Պա-
տրիարքութեան հաստատոց, ՊԵՏՐՈՍ ա-
նունով ճոխացուց զինքն ու յաջորդնե-
ները, ի յիշատակ իրաց, Պաթիւմով պատ-
ուեց և մեծամեծ պարգեւներով ճոխա-
ցուց : Նա վերահաստատեց Հայ-Կաթողիկէ
Պատրիարքութիւնը, յամին 1742, Դեկտ.
8ին : Օրհնութեա՛մբ ըլլայ անոր յիշա-
տակը :

Եւ ահա նոր Քահանայապետն ալ
ի պատիւ անոր յիշատակին կ'առնու
ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ անունը. Դրիգոր ժԴ., Լեւ-
ոն ժԲ., Պիոս Ը., Պիոս Թ., Լեւոն ժԴ.,
և Պիոս ժ. անմահ Քահանայապետաց
առ Հայս յաճած սէրն ալ արծարծե-
լով, թո՛ղ գրկէ զմեզ նորընտիրն Բե-
նեդիկՏՈՍ Սրբազան Հայրը, իբրեւ որ-
գիս սիրելիս, մինչեւ նկարեացի ի մեզ
Քրիստոս, միշտ հլու և հնազանդ առ ոսոս
Առաքելական Դահոյիցն, միշտ պատրաս-
տակամ՝ իրմէն տրվելու, հետեւելու իր
ցուցուցած շաւղին. պատրաստակամ՝ իր-
բեւ զհրեշտակ Աստուծոյ, իբրեւ զՔրիս-
տոս Յիսուս զինքն ընդունելու և մեծա-
րելու : Այս ոգւով տողորուած՝ կ'աղա-
լակենք ցնծութեամբ .

ԿԵՑՑԷ՛ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ժԵ. :

ՀԻՆ ՎԱԽԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐ

Օ Ր Ա Պ Ի Ր

ՄԵԾ ՀԱԼԱԾԱՆՔԻՆ

ՈՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԵՑ ԿԷՄ

(1827 — 1830)

Բազար կիւն 8. — Չամիչ օղլու Բէվորքու
վէ թէլլալ Ստեփանը սիւրաիւլէր Պուրսայա .
Պէնկիլի օղլուլարը 4 քարտաշլարը Բիւրքճիւ
Քիրքուր իլէ Ստեփանը վէ Հաճի Թաւիթի՝
Աքնիսարա . թէրզի Յուսէփի վէ Մինասը՝
Քիրմասա . լազ Յովակիմի՝ Շիպին Բարահի .
սարա . Հաճի Մըքայէլի վէ քուլումճու Վի .
չէնի՝ Նիկիսարա : Պու կիւն թիւլպէնտճի Մար-
քոյու , զարպանէլի շիշման Սէօրէօրէյի վէ
Միսքճի Բալուստու քալորըսլար միւքսիւր
աղայա : Պու կիւն Նէմցէնին պաշ թէրճի-
մանընը քաբույա չաղըրուրլար . թէնպի՝ օլ-
տու ծնա քի աղնաթսն էլչի պէյէ 9 փա-
փազ իչին . ծնլար տահի Աքսէնիզէ սիւրիւլ-
սիւն տէի . ծնլարն իսիպէրի պուշլար տըր .
Կիւրճի Անտոն վարթապետ , Նաղլըքճեան
Յուսէփ վարթապետ , Բէօթահալը Դանեան
Հայր Անտոն , քի պու Նէմցէ էլչինին մա-
տամասընըն իսոտովանահայրը իսի , Յու-
նանեան մօնսիւ Բաֆայէլ Լազարիստ , Էնքա-
րէլի Իգմիր սիյահը մօնսիւ Ճուսէ , Սաքըզը
Մարթիրոս Լապէ , վէ Էնքարէլի Ֆրանչիսկան
Համուրճու օղլու Փատրէ Բառքալէ :

Սալը կիւն 10 . — Տիւլպէնտճի Մարքոյը ,
շիշման Սէօրէօրէի , սատէքեար Արթին իլէ
Միւքնը վէ Չուպուքճու Պետրոյը Չարշն-
պայա , Խօրասանճի Էէկէնի օլան Միսքճի-Քա-
լուստու վէ Չըպուքճը Պօղոսը Պուլտուրա
սիւրաիւլէր :

Չարշանպա 11 . — Պէշիքթաշլը օղլու Քու-
լումճու Վիչէնի քալորըրդ Իւսկիւտարա կէ-
շիրաիլէր վէ Փամիլեասը իլէ Սպարթայա
սիւրաիւլէր , Թօփալ Սիմօնը վէ քըզքարտա-
շը Մարիամը Պանարմատան քալորըրդ Չէն .
կիւէրէ սիւրաիւլէր , Արթինեան Սիմօնու Շի-

պին Բարահիսարա կէօնտէրէճէք օլտուլար, լաքին փաթրիէ մեղայ տէտիինաէն Թօրպալըյա սիւրտիւլէր. սանքի ինայէթ էթտիլէր ետրի հաքըն օլտուղունա:

Բերշեկնպէ 12. — Ղազարոսեան սաաթճը Մատաթեայ օղլու Գուլումճու Անտոնու վէ պարտալը սաաթճը Յուսէփի, քուլումճու իէլլալը Թօփ սաքալ Սէրքիսի վէ Մոմհանէլի Անտոնուն էնիշտէսի քաֆաֆ Պօղոսըն օղլու չուհանը Կոմիտասը միւքսիւր աղայա քալարտուլար. լաքին սէրասքէր խոսրոֆ Մէհմէտ փաշա սաաթճը Յուսէփի քուրթարտը. պուսուն Փէրմանը եաքըմըշ իքէն եըրթտըրտը վէ փաթրիէ պու թարզ էմր կէօնտէրտի. էկէր էֆէնտիմիզին էմրի իսէ. պէն սանա հապէր եօլլարըմ սիւրտիւլէճէք վազթիինտէ. նէ հաճէթ պէն տէ սիւրէպիլիւրիմ, սէպէպի չու օլտու. չիւն խոսրոֆ փաշանըն եաքըմաք պիր սաաթը վար ըտը սաաթճը Յուսէփին հանընտա. օ սէպէպէ սահապէթիք էթտի վէ Յուսէփի տէ հըղմէթիին թէքմիլ խաթիքտէ տիշարը ֆիրար էթտի.

Պալատէ զիքր օլան 9 փափազըն հաքընտա հիշ պիր հապէր չըքմատըղընտա, պու կիւն փապուճճու Ահմէտ պէյ իլէ պիր պուլլութու կիթտի Նէմցէ էլիսինէ քի պու զիքր օլան 9 փափազլար մութլաքա տիշարը կիթմէլի տէի, վէ էլի պէյ պուլլութուլը օքուլուպ բէք էյի տէտի Ահմէտ պէյ:

Ճոււնաա կիւն 13. — Ղազարոսեան քուլումճու Անտոնու, Թօփ սաքալ Սէրքիսի վէ չուհանը Կոմիտասը Թամզտրայա:

Ճոււնաա երքիսի 14. — Սօֆիալը օղլուլարը 5 քարտաշլար Վիչէն, Օհանէն, Բէթրաք, Սահակ վէ Պօղոս սիմքէշ Յուսէփին էվլատըրընը քալտըրտըլար.

Պու կիւն Մանասեան Բիւզանդ տա քավազ թային օղլունտու Փէրմանը օլտուղունտան քի սուրմասըն կիթսին. չուհանը Աբրահամը տա քալտըրտըլար ֆամիլեասը իլէ Թամզարայա սիւրտիւլէր. Պու կիւն տքշամըն սաաթ 11 սուլարընտա Պանտըրմատան քալտըրտըլար Ճամճը օղլու թէրճիման Պետրոս քըղընը վէ նարկիլէճի քատընընը սիւրտիւլէր Զէնկիլէրէ:

Բազար կիւն 15. — խօտիկ Անտոն տամատը քուլումճու Երկան խաշատուր, Հիսարը օղլու սաաթճը Սէօրէօրէ, էվլատըլի Արթին իլէ Բէվորքու, Ալան օղլու Պէզապ Բիրքուրու, Յակոբ էվլատը իլէ զարֆճը օղլու Յուսէփի վէ սաաթճը Պետրոսուն էվլատըլար Յուսէփի իլէ Արթինի, հայտան կէլմէ քաքմաճը Բարսէխի վէ Երկան Յուսէփի քալտըրտըլար միւքսիւր աղայա. Պու արատա Սօֆիալը 5 քարտաշլարը Մալաթիայա սիւրտիւլէր վէ Բարա Անտոն օղլու Աբրահամը Բարա աղաճա սիւրտիւլէր:

Բազար երքիսի 16. — Օրթա քէօյտէն հէքիմ Յուսէփի էվլատընը, Բիրքորու, էճզաճը Մանասը, տամատը ֆամիլեասը իլէ քալտըրուպ Թամզարայա սիւրտիւլէր, Երկան խաշատուրու, Հիսարը օղլունու, Ալան օղլունու, Զարֆճը օղլունու, սաաթճը Պետրոս օղլուլարընը Աֆիօն Բարահիտարընա սիւրտիւլէր. Հիսարը օղլու Բէվորքու Թօրպալըյա, քաքմաճը Բարսէխի վէ Երկան Յուսէփի Թամզարայա:

Բերշեկնպէ 19. — Գուլումճու Ամբրոսու 3 քարտաշեան Հէզարիֆէնտ տուտու Ալիքսանը վէ Բէօթահեալը պէրպէր Ստեպանը քալտըրտըլար միւքսիւր աղայա. Հանըմեան սիմքէշ Օքոս օղլու Բէթրաքը ֆամիլեասը իլէ քավազ քալտըրտը Օրթաքէօյտէն. Փէշտիմալճեան Բիրքոր վարթապետին էվլատէն վէ կիւմիւշ էնտաղէ թէրզի Յուսէփի Բարեքին էվլատը իլէ քալտըրտըլար. պուլար ըլա Հաքքէօյտէն քալտըրտըլար Մէրճանճեան թէրզի Կարապետի ֆամիլեասը իլէ. պու քիւրքճի. Անտոնուն կիւլէյիսի օղլուպ, օ կիւնիւ սէպահլէյին սուրք Ստեփանոս Ժամընտա Տէր Մկրտիչէ խոստովանանք օլմուշ իքէն տիյնէմէտիլէր, մէրամ օ քի մարապետ հէմշիրէսի իլքին ֆիրար իթմիշ իտի. չօք արատըքտան սօնրա պու Կարապետի հափիստէ ալըքօմուլարընը պիր հաֆթա, էնճամ կիւճ պէլա աղատ պըրաքմըլարտը. սըրասը կէլտիքտէ էօճ ալմա իչին էվճէ սիւրտիւլէր Նիկէսարա Հանըմ օղլունա քաթարաք. Պու կիւն Բէօթահեալը ֆինճանճը Ալթուն, էճզաճը Պետրոսուն էնիլթէսինի բաթրիք չա:

ղըրտը վէրտի էլինէ պիր թէսկէրէ վիւայէ-
թինէ կիթսին տէի . օ տա սօրտու . պէն ի-
շիմի պիրթիրմիշիմ, նէ՛ օլա սիւրկիւնէ կիթ-
մէք . փաթրիք տէյօր . սէնին հաքքընտա հա-
յըլլըսը պու տուր . վէճնի արանտըքտա պիր
մէքթուկ կէճոտէրմիշ Քէօթանհա քաթօլիկ-
լէրինէ տիէրէք . պիզ Սթանպօլտա սիւրէ-
թին խոտտովանանք օլմուշուզ հայլարա , սիզ
օրատա տիրէնին , պիզ նէ եարար եաքարըզ
սիզէ հապէր ուշուրուրուզ նէ օլաճաք օլուր-
սա . պու քէհաթ Քէօթանհատա առաջնոր-
դուն էլինէ տէյմիշ , օ տա կէճոտէրմիշ քաթ-
րիէ . նիճէ վուզուֆ օլունճա , փաթրիք մէճ-
պուր օլուր Ալթունու սիւրմէյէ պաշքա թարզ
բօլիթիքա իլէ , քալազ թային էթմէյէրէք
վէ ազղընա պալ չալարաք եանի միսաֆիր
կիտէր հիսապը , օ իսէ տէճոնէճէսի եօղու-
տու , լաքին ֆէնտպազ Ալթուն նէ էթտի
էթտի օրա փաշանըն իւնիւ իլէ թալուր իլէ
կէրի տէճոտիւ .

Պու կիւն Փիրեանըն օղլու տիրացու Պետ-
րոս քի Մանասլարըն վարժապետի իտի վէ
աղասընըն ֆամիլեաըն իշին եօլ թէսքէրէսի
ալմաղա կիտինճէ , պուսու տա սիւրտիլէր
այրը թէսքէրէ իլէ Պուսայա . նէրոն աղա-
լարը նէֆ օլմուշլարուր :

(Շարունակելի)

18 կիր.—Այսօր աքսորեցին առ մարդիկը որք
են . Արդար Ստեփանը , Չամիչեան Քէվորքը՝ Պրու-
սա , չորս եղբայր Պէնկլինըն Յուսէփը , Իգնատիոս-
սը , Պետրոսը եւ Յակոբը , թիւրքօն Քրեքըր եւ
Փիւրքի Ստեփանը եւ շաճի Գալիթը՝ Աքհիսար ,
թէրզի Յուսէփը , թէրզի Մինասը՝ Քէրմուս , Լազ
օղլու մուպահեաճի Օվակիմը՝ Շիպին Գարահիսար ,
Հանըմ եէկէնի հաճի Մըքայէլը եւ խուլուճի վի-
չէնը՝ Տիքհիսար , զարֆհանէլի շիշման Սէրովմէն
եւ Միսաի Գալուստը միւլիւր աղան բանտը դրին :

Նէմցէյի էլչին մէկ անգամ մը տէրութեան
հարցուց թէ այս քաթօլիկներուն վրայ եղած բա-
նը ի՞նչ է , հաւատքի բա՞ն է մի եօթսա տէրու-
թիւնը մի կ'ընէ կոր . ռէյիզ էֆէնտին ըսաւ թէր-
ճէմանին . Սաւատքի բան չէ ճիզամի միւլը տիւր .
բայց տէրութեան առջեւ մեծ յանցանքի տէր են .
սոոր համար տէրութիւնը թէրպիէ կ'ընէ կոր եւ
առկէց վերջը էլչին մէյմալ լաիւրտին չըրաւ
Գաւառս ըսես . ո՞վ մարդ , տէրութիւնը իր թայն
թէքտի ընելու ըլլայ նէ հայոց ժամը դացէք կ'ը-
սէ՞ , եթէ ըսելու ըլլան էր հաւատքին տալէթ

կ'ընէ . առ չէ , լաիւրտըն չընելով ուրիշին տուըն
կը փչի եղեր , զէն չունի , իրեն շախտուն ֆայտա
ըլլայ տէ ինչ ըլլայ նէ ըլլայ , եւ ինչպէս ալ եղաւ
նէ : վերջը հայք Նէմցէյի էլչին ձեռք առին էթ-
րաֆովը , շալեղէն եւ էլմասեղէն տալով , ինչպէս
ըսինք չի խառնուելէն վերջը . էլչին ինքը մէկին
կ'ըսէ կոր քի . ճանըմ ինչ կայ , հայ քաթօլիկ եր-
կուքն ալ մէկ ազգ են , ի՞նչ կ'ըլլայ երթան հայոց
հիկեղեցին եւ այս փորձանքներէն ազատին , պօշ
տիզը չերթալովին կը քաշեն կոր . առ քի մկրտու-
թիւնին եւ ամէն բաներնին հայք կ'ընեն կոր ,
մէկ ժամ երթալու ինչո՞ւ չեն երթար կոր :

Ես անոր համար չեմ տէրութիւն ըներ կոր քա-
թօլիկին քի առնք քարքարոս տէրութիւն են . հի-
մա ինչ է նէ , արուն չըլլալով կ'աքսորեն կոր . խա-
ֆիլ տէրութիւն ընելով կ'աքսորեն կոր . խա-
տէրութիւն կ'ընէ կոր ըսելով մարդ թէլէֆ ըլլայ
եւ այս բերանը տալի իր տէրութեանը գրեց ինք-
զինք թաճոնով արդարացնել կ'ուզէ . յետոյ առ
մարդն ալ դարձեր էլչին ըսեր է . դու ալ ֆրէնկ ,
թթուանն ալ ֆրէնկ , ի՞նչ կայ մէջերնիդ մէկվմեկու
հետ հոգեւոր հաղորդակցութիւն չէք ըներ , ա-
մէնքդ ալ տաքալ ըլլալով մէկ չէ՞ք մի . էլչին առ
խօսքին վրայ պապանձեր է . բայց ի՞նչ շա՛ բանը
բանէն անցաւ . այսպէս բերան բռնելով ազգին
շատ լծառ տուաւ : էկէր ֆիլէմէնկի եւ Ոսթէնիա-
յի էլչին պէս քաթօլիկի թարաֆ ընէին նէ առ ե-
ղած բանին չէյըէկը չէր ըլլար , եւ Նէմցէյի տէրու-
թեան ահաւանդէին մէջը կայ իքէն առ բան , տէր
չի կեցաւ . բայց ժամանակաւ հէլպէթ ուրիշ տէ-
րութիւնները հարցնին պիտոր Նէմցէյի դեսպանին ,
նայինք ի՞նչ կ'ըսէ առ բանիս համար :

Այս օրերս ֆրէնկները շատ շաշուտ այս ծեծե-
ցին ֆրէնկի եկեղեցիներու դուռները . հայք կ'եր-
թային ֆրէնկի ժամ նայելու թէ քաթօլիկ ո՞վ կայ ,
կ'իմանային թէ շաշուտ է ինչպէս պետք է նէ թէ-
բէլէմիշ կ'ընէին . հայք կը տաքնային առ բանիս ,
բայց բան չէին կրնար ըներ : Շատ թէպտիլ խըյա-
ֆէթով հայք ֆրէնկի հիկեղեցին էրիկ մարդ եւ
կնիկ մարդ կ'երթային շատ անգամ խուստախ կը
ձգէին որ ժամերը փուկի , բայց չի յաջողեցան ,
պուշուրուզ ու մուստրութիւն կը ձգէին ժամերու
մէջ , ֆրէնկները շատ շանացին որ առ բանս ընող-
ները ձեռք ձգենք տէյի , բայց ձեռք չանցան :

Հայք քաթօլիկները վախցնելու համար ֆրէն-
կի հիկեղեցին չերդան տէյի :

Քէօջէ օղլուին ողան թուճան խաբըս էր , պա-
տրարքին աղաչեցին եւ իրեն խոստովանանք ե-
ղաւ , պատրիարքն ալ ապաշխարանք դրաւ . մէկ տ-
միս մը ամէն առտու ժամ երթալու մէկ սահաթ
մը կենալու է , առանկով ազատեցին :

ԵՐԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՀԱՅԵՆԻՍՏԱՆԻ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆԵՐ
„ՆՍԱԾՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ“ ԳՐԲԷՆ

Գրքի Ա. — Ի. Ի. Ի. — Մատուցում մատուցեալ վրայ:

Ի՞նչ օգուտ է երկար ապրիլ, քանի որ այնպիսի ի՞նչ կ'ուղղուի:

Ա՛հ, երկայն կեանքը ո՛ր միշտ կ'ուղղուի, այլ ասեալ յանցանքի կ'աւելցնէ:

Երանի՛ր քեզ քանի որ մը աղէկ կեանք անցուցած ըլլայի՛նք աշխարհիս վրայ:

Շատեր կը համարեն իրենց դարձին օտարները, այլ ասեալ ի՞նչ է ուղղութեան պտուղը:

Երբ աստափելի բան է մեռնիլը, գուցէ աւելի վստահաւոր է երկայն ապրիլը:

Երանի՛ր անոր, որ իր մահուան ժամը միշտ այժմիս առջեւն ունի, եւ ամէն օր մեռնելու կը պատրաստուի:

Երբ երբի՛ք մարդու մը մեռնիլը օնաս, մեծոք՝ որ դուռն ալ նոյն անոթին պիտի անցնիս:

ՍՈՒՐԲ ԳԵՈՐԳ

Անաստասիոս եւ Պրոտոքլան ստրատելաւորները երբ Ս Գեորգի որդի առողջ տեսան եւ անոր խօսքերը լսեցին, Աստուծոյ հաւատացին իրենց ամբողջ ընտանիքներով եւ սկսան աղաղակել, Քրիստոնէից Աստուծո՛ր մեծ է, եւ ան միայն Աստուծո՛ր է, ուրիշ Աստուծո՛ր չկայ: Կայսրը այս բանը լսելուն պէս հրամայեց որ գանձեալ ամէնքէն քաղքէն դուրս տանին ամայի տեղ մը եւ թրէ անցընեն: Այս բաժնի հաւատակները ուրախութեամբ յանձն առին մեռնելի գոչելով միտքերուն: Տէ՛ր Յիսուս, ընդունէ՛ր խաղաղութեամբ մեր հոգիները, եւ հանգչեցո՛ւր քու անփոփոխելի եւ անանց արքայութեանդ մէջ:

Նոյն ատեն Աղեքսանդրոս Թագուհին ալ, որ Ս. Գեորգիին պատահածը լսած էր, հաւատաց Աստուծոյ եւ համարձակ եղաւ կայսեր առջեւ եւ ըսաւ. Ես քրիստոնեայ եմ, ես Գեորգի Աստուծոյն աղափնին եմ: Երբ կայսրը բռնուն բարկութենէն լուռ կեցաւ, Մագնենտիոս հարցուց. Աղեքսանդրո՛ս Թագուհի, ըսէ՛ր մեզի, ինչո՞ւ Քրիստոսը գովեցիք եւ աստուածները արհամարհեցիք: Թագուհին պատասխանեց. Մեծագործին փափաքելով ստորինները արհամարհեցի: Աստուծոյ իր ապրանքը դարձաւ Աստուծոյ երկիրով եւ անասուն հաւատքով լցուած:

Կայսրը շեղը մտնելով միտքը դրաւ չարաչար տանջանքներով վրէժ առնուլ Սուրբէն: Ուստի հրամայեց որ դուռ մը իջեցնեն Սուրբը եւ վրան ասեալ կիր լեցնելով զինքը Թագին: Կայսրը երեք օր պահա-

պաններ դրաւ գուրին քովը "րպէս" զի չըլլայ թէ զանիկայ հանող ըլլայ: Երկրորդ օրը կայսրը զինուորներ զրկեց որ երթան Գեորգի ոսկորները հանն: Եւ անհետացնեն: Զինուորներուն հետ շատերն ալ գուրին բերանը գացին: Երբ կերը մէկդի ըրին ամէնքն ալ տեսան թէ Սուրբը "ղջ առողջ" մնացած էր օգնական: Եւ թեմամբ Քրիստոսի: Աստուծոյ սկսան աղաղակել: Մեծ է Քրիստոնէից Աստուծո՛ր: Աղեքսանդրոս Թագուհին ալ լսելուն պէս նոյն տեղը գնաց եւ բարձրաձայն ըսաւ. Մեծ է քրիստոնէից Աստուծո՛ր եւ անկէ ուրիշ Աստուծո՛ր չկայ: Հաւատքի եկան նաեւ այն զինուորները որ Սուրբը կրին մէջէն ողջ առողջ դուրս հանեցին:

Կայսրը հրամայեց որ Գեորգը իր առջեւը բերեն, եւ երբ որ բերին, իր մեծամեծներուն հետ աստուծոյ կապեց եւ անոր հարցուց. Ըսէ՛ր մեզի, ո՞վ կենդանացուց քեզ: Վկան պատասխանեց. Նիժէ լուքս, դարձեալ շէք հաւատար. բայց գիտցի՛ր, կայսր, որ Յիսուս Քրիստոս, Աստուծոյ Որդին զիս քու բոլոր տանջանքներէդ կը պահէ, եւ իրեն դիմողները կ'ազատէ աստուծոյ որդեայթներէն:

Այն ատեն, կայսրը հրամայեց որ սուր դամբարանով ցցուած երկաթէ կօշիկներ հրաշէկ տաքցնեն եւ Սուրբին հագցնելով քաղցնեն: Այս դժուար ատեն զանքին մէջ Սուրբը նորէն աղօթքով Աստուծոյ դիմեց. երկինքէն ձայն մը լսուեցաւ որ կ'ըսէր. Գեորգ, քաղցեալ եմ, ես քու հետդ եմ: Անյաղթելի նահատակին մարմինը այս ձայնին վրայ անմիջապէս բժշկուեցաւ: Հրամայեց կայսրը որ այն օրը դարձեալ բանտ տանին Սուրբը: Յաջորդ օրը նորէն առջեւը բերել տալով սկսաւ յորդորել որ իր կամքը կատարէ եւ աստուածներուն պաշտօն մատուցանէ: Սուրբը Աստուծոյ նախաձեռն լցուած յոյժիմանեց կռապաշտներուն կուրութիւնը եւ կռաքերուն ունեւթիւնը նշաւակեց: Ասոր վրայ կայսեր հրամանով Սուրբին բերանը հարուածեցին եւ մարմինը անխնայ ձաղկեցին:

Քրիստոնեայի Մագնենտիոսի խորհուրդով, կանչել տուաւ Աթանասիոս երեւելի կախարհը, որ երկու բաժակ զեղ պատրաստեց, որոնցմէ եթէ առաջինը խմէր Գեորգ, միտքը պիտի փոխէր եւ կայսեր կամքը պիտի կատարէր, իսկ եթէ երկրորդը խմէր իսկոյն պիտի մեռնէր: Սուրբը Աստուծոյ անունը յիշելով եւ ինքզինքը խաչակնքելով երկու բաժակն ալ խմեց եւ բան մը չեղաւ: Կախարհը ասոր վրայ սքանչանալով հաւանեցաւ քրիստոնեայ ըլլալ, եթէ Գեորգ մազմաժամանակեայ մեռելի մը յարութիւն տայ: Նոյնը կը պիտէր նաեւ Մագնենտիոս եւ կ'ըսէր. Թա՛ղ Գեորգ այսպիսի հրաշք մը գործէ, մենք իր Աստուծոյ կը հաւատանք: Այն ատեն Սուրբը Աստուծոյ անունով նոյն տեղի մէկ շիրմէն առաջուրնէ Թագուած մեռեալ մը յարուց եւ անեղիներէն շատերը հաւատքի եկան: Կայսրը բարկացաւ եւ սակրով սպաննել տուաւ Աթանասիոսը եւ յարութիւն առնողը համարձակ Քրիստոս քարոզելուն համար, եւ դարձեալ բանտարկել տուաւ Գեորգը:

Բանաւոր գտնուած միջոցին նոր հաւատացեալները բանաստեղծական պարզեան տալով գիշերները Սուրբին քով կ'երթային և քրիստոնէական վարդապետութիւնը կը սորվէին, հիւանդները, կոյրերը և կաղերն ալ կը բժշկուէին: Գեղջուկ մը լսելով Սուրբին հրաշքները, գնաց անոր ոտքը ինկաւ և աղաչեց որ իր արօրի աակ քնացած մէկ արջառը բժշկէ. և երբ Սուրբը բուսաւ. Գնա՛, արջառդ կենդանի պիտի գտնես, գնաց մարդը և նորէն դարձաւ աղաղակելով. Մեծ է քրիստոնէից Աստուածը, կը հաւատամ Գէորգի Աստուծոյն:

ՅԱՐՄԱՍՏԵՆԻԹԻՒՆԸ

Գ Լ Ո Ի Ն Ա.

(Շար.)

Յօդ. Ե. — Մարդկայնական կրթութիւնը:

10. Յարմատութիւնը տարածելու համար ձեռք առնուած միջոցներէն մին ալ ընտանիքները համուզելն է այն մեծամեծ օգուտներուն մասին. որոնք մարդկայնական կրթութեամբ կը խոստացուին:

Յարմատութեան պաշտպանած սկզբունքներուն յարակցութեամբ, մարդկայնական կրթութիւնը ըսելով կը հասկցուի այն կրթութիւնը, որ կը տրուի կրօնական, գիրքնական, յայտնաւ, քրիստոնէական ամէն գաղափարներէ անկախ և անոնցմէ դուրս, զուտ մարդկային և երկրաւոր տեսութեամբ:

Աշխարհական կրթութիւնը ըսուածն է այն. այսինքն, անաստուած և անկրօն, որուն մէջ բնաւ չի խօսուիր Աստուծոյ և անոր հանդէպ մեր ունեցած պարտականութեանց վերայօք. մեզի եւ մեր ընկերին հանդէպ մեր ունեցած կամ ունենալիք պարտականութիւններն ալ Աստուծոյ սնկախ կերպով կը պարտադրուին (ու կը յանձնարարուին. և այս պատճառաւ կ'ըսուի նաեւ անկախ բարոյական կրթութիւն, այսինքն, Աստուծոյ անկախ:

ա. Այս կրթութիւնը պակասաւոր է Աստուծոյ հաւանքի:

11. Այս տեսակ կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը անբաւական է. եթէ Աստուծոյ գոյութիւն ունի (եթէ կայ), և եթէ

Աստուած ըսելով իմացական. մեզմէ և ամէն փոփոխական բաներէ տարբեր և որոշ, անհունապէս կատարեալ, զմեզ ստեղծող, պահպանող էակ մը կ'ըմբռնուի, անշուշտ մարդաւ անոր հանդէպ պարտականութիւններ ունի, հետեւաբար անհրաժեշտ պէտք է ոչ միայն ներքին, այլ նաեւ արտաքին և հրապարակային պաշտամունք մըն ալ, քանզի մենք ոչ միայն բանական հապա զգայական և ընկերական ընթերցումն ալ ունինք: Այս պիտի պաշտամունքին հարկաւորութիւնը միշտ ճանչցուեցաւ և գործադրուեցաւ մարդկային սերունդէն:

Բայց մենք քրիստոնեայքս կը հաւատանք նաեւ թէ Աստուած մեր փրկիչն ու սրբացուցիչն է, և այս պատճառաւ պարտաւոր ենք մասնաւոր երախտագիտութիւն ցոյց տալ իրեն, նոյնպէս հաւատալ և դաւանիլ այն հաւատքը և ընդունիլ ու գործադրել այն գերբնական պաշտամունքը, զոր ինքը հաստատած է. և պէտք է որ մենք ալ մասը կազմենք այն կրօնական ընդհանուր ընկերութեան որ եկեղեցի կը կոչուի. և զոր ինքը հաստատած է, և նմանապէս պարտաւոր ենք ճանչնալու բոլոր անոր շնորհած յատկութիւններն ու առանձնաշնորհութիւնները. Եւ այս՝ մեր կրթութեան էական մասը կը կազմէ. ով որ կը շեղի ասկէ, վանց կ'ընէ ամենակարեւոր մասը, և մեր հաւատքին դաւաճանն է այնպիսին:

բ. Պակասաւոր է նաեւ մեզի հանդէպ:

Բայց, այս լոկ մարդկային կրթութիւնը ինչ տեսակ կրթութիւն կրնայ տալ միւս պարտականութեանց՝ այսինքն մեզի և մեր ընկերին հանդէպ ունեցածնուս նկատմամբ:

Եթէ զԱստուած մէկզի թողունք, այն ատեն մարդը իրեն հանդէպ յատուկ պարտականութիւններ չունի, քանզի, անկախ է և ինքը իր տէրն է. հետեւաբար պիտի ունենայ շահեր, այսինքն օգտակար և վնասաբեր բաներ, բայց առաջիններուն նկատմամբ անփոյթ գտնուելով, երկրորդներուն ալ դէմ դնելով, մէկու մը անիրաւութիւն և անարգանք մը ըրած պիտի չըլլայ և չի վնասեր

ոեւէ պարտականութեան . մի միայն գէշ գործ մը ըրած պիտի նկատուի : Անձնասպանութեամբ ալ ամէն դժուարութենէ և չարիքէ ազատած պիտի սեպուի , քանի որ հոգւոյ անմահութեան և հանդերձեալ կեանքի գոյութեան չի հաւատար նա :

13 . Մինչդեռ կաթողիկէ , ողջամիտ փիլիսոփայութեան և հասարակաց կարծեաց սկզբանց համաձայն , մարդս իր բնութեան ներքին հարկաւորութենէն չէ որ գոյութիւն ունի , հապա Աստուծոյ ստեղծուած ըլլալուն պատճառաւ . ուստի էապէս և իսկապէս Անկէ կախում ունի , և ասոր համար ինչ որ ունի՝ իրենը չէ , այլ Աստուծոյ տրուած է , և Աստուծոյ անսահման բարութեամբը չնորձած է միմիայն զանոնք օգտակարապէս գործածելու իշխանութիւնը , որպէս զի վերջն ալ կատարելագոյն երջանկութիւնը պարգեւէ՝ եթէ մարդը ջանայ գործածելու Աստուծոյ անհուն իմաստութեամբն ու բացարձակ իշխանութեամբը շնորհուած այն միջոցները , կերպերը և պարագայները՝ միմիայն այն վեհ նպատակաւ :

Ուրեմն մարդս պարտական է Աստուծոյ հնազանդելու . նախ՝ յարգարութենէ և յիւրաւանց , գործածելով այն շնորհուած պարգեւները որոշուած բարի նպատակին համար . այլապէս գործելով անիրաւութիւն ըրած կ'ըլլայ . քանզի իրեն չպատկանող բանը անոր տիրոջ կամքին հակառակ գործածած կ'ըլլայ :

Մ . Մ . Վ . Մ .

(Շարունակելի)

ՀՈՍՏԷԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՅԱՋՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Այն կէտը , որով Եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը տարբերի ուրիշ ամէն վարչութենէ , գերագոյն Գլխին անուանման եղանակն է : Անշուշտ , հնար է ըսել , ընդհանրապէս խօսելով , թէ Եկեղեցին կը կառավարուի ընտրական միապետութեամբ . յայտ էրբ մօտէն ուսումնասիրել ուզուի , իսկոյն կը տեսնուի թէ այս միապետութիւնը ծանօթ բան մը չի յիշեցնիր . ոչ զտաւ նման նմա յառաջագոյն

հռ ոչ գտցի յայսմնեսէ : «Պապին վարչութիւնը , շատ լաւ ըսած է ժողէֆ տը Մէսդուր , միակ է տիեզերքի մէջ որ երբէք օրինակ ունեցած չէ , ինչպէս որ բնաւ նման պիտի չունենայ ¹ : » Ինքը , որ այնքան խիստ էր ընտրական միապետութեան դէմ , զայս գովեց առանց հակասութեան մէջ իյնալու կասկածի : Կը շարունակէ . «Ընտրական միապետութիւն մըն է այս , որուն պետը , միշտ ծեր և միշտ կուսակրօն , կ'ընտրուի սակաւաթիւ ընտրողներէ , որոնք իրեն պէս կուսակրօն են և իր նախորդներէն ընտրուած են առանց խտրութեան ծննդեան , հարստութեան եւ նոյն իսկ հայրենիքի : Եթէ ուշի ուշով քննենք այս կերպ վարչութիւնը , պիտի տեսնենք որ ընտրական միապետութեան անպատեհութիւնները կը բառնայ , առանց ձեռքէ հանելու ժառանգական միապետութեան առաւելութիւնները » Այլէկ կ'երեւի թէ գերագոյն Քահանայապետութեան հիանալի և միակ հանգամանքը այս կերպով շեշտելու իրաւունք ունէր : Ուրիշներ ալ մասնակցեցան իր գնահատումին : Տոնոգոյ Գորգէզ իր սովորական պերճախօսութեամբը սապէս կը կրկնէ նոյնը .

«Ան (Քահանայապետական Վեհապետութիւնը) կը միացնէ ընտրական և ժառանգական միապետութեանց առաւելութիւնները , մէկուն ժողովրդականութիւնը , միւսին անբռնաբարելիութիւնը և հեղինակութիւնը . առաջինին պէս ամէն կողմերէ սահմանաւորուած է և երկրորդին պէս առանձնաշնորհութիւն ունի . իր սահմանները յառաջ կու գան ոչ թէ դրսէն այլ ներսէն , ոչ թէ օտար կամքէ մը , այլ իր սեփական կամքէն Ինչպիսի՞ միապետութիւն , որուն թագաւորը կ'ընտրուի , բայց կը յարգուի , որուն մէջ ամէնքը թագաւոր կրնան ըլլալ , և որ բարեկարգ կը մնայ , առանց տապալելու ներքին պատերազմներէ կամ քաղաքական երկպառակութիւններէ . որուն թագաւորը կ'ընտրէ այն ընտրողները , որոնք յետոյ թագաւորը պիտի ընտրեն , որուն մէջ ամէնքը կրնան ընտրող ըլ-

¹ Du Pape, Liv. III, Résumé et Conclusion, en uote.

լալ, որուն մէջ ամէնքը ընտրելի են:»¹

Թէն, ինքն ալ, պիտի տեսնենք, նշանաւոր յարգանք մը յայտնեց այս արտաքոյ կարգի հաստատութեան: Բայց թերեւս ոչ ոք Օկիւսդ Գոնգէն աւելի անոր բազմապատիկ գերագոյնցութիւնները վեր հանած է: Մի'տ հնենք անոր նկարագրութեան:

«Հոգեւոր բարձրագոյն իշխանութեան ընտրութեան ընտրող եղանակը միշտ նկատուելու է, կործիմ, քստկաքական իմաստութեան ճշմարիտ պլուխ-գործողը. ուր իրական տեսականութեան և պարտուպատշաճ պատրաստութեան ընդհանուր երաշխիքները Ժանսնգականութեան ընել կրցածէն աւելի լնւ վերպով ապահովուած են. միւս կողմէն ընտրութեանց լաւութիւնը և հասունութիւնը, որչափ որ կրնան կախում ունենալ գործելու եղանակէն, հոն ընտրութեան նպատակաւորութեամբ ըլլալու են թէ՛ ամենաձեռնհաս ընտրողներու բարձր իմաստութեանէն և թէ՛ այն պարագայէն որով թոյլ տրուած է նուիրապետութեան շարքերուն մէջէն եկեղեցական կառավարութեան նախագահելու ամենէն վարդին իշխանութեան հասնիլ, գործնական անհրաժեշտ աշակերտութենէ մը վերջը. յաջորդական զգուշութեանց ամբողջութիւն մը ստուգիւ հիանալի և լիովին համաձայն ծայրագոյն կարեւորութեան այս վեհ պաշտօնին, որուն մէջ կաթողիկէ իմաստասէրները իրաւամբ դրած են եկեղեցական գրութեան հիմնական կապը:»²

Թերեւս անօգուտ չըլլար մանրամասնօրէն նկատի առնուլ քահանայապետական միապետութեան այս այլեւայլ հանգամանքները, ջանալով վերլուծօրէն ցոյց տալ անոր եզական կատարելութեան պատճառները:

Սակայն սկսինք նախ նշանակել ինչ որ պակաս է դրապաշտ գիտունին էական յայտարարութեան մէջ: Իր տեսակէտը իրեն թոյլ չէր տար տեսնել զայս, բայց իրերու միջեւ հիմը երթալ ուղղուներու համար ամենէն կա-

րեւոր կէտ մըն է այս: Ամէն ընտրական կառավարութեան ամենածանր վտանգը՝ տարապայման կերպով պարզապէս մարգկային երեւնալն է: Փողէֆ տը Մէսդուր, իր սովորական խորամտութեամբ զայս նկատի առած է. «Ան (ընտրական թագաւորը) միշտ զուրկ կը գտնուի այս նուիրական հանգամանքէն որ ժամանակի գործ է. որովհետեւ, մարդ իր ըրածը իրօք չի յարգեր երբէք: Իրեն իրաւունք կը համարի իր գործերը արհամարհել մինչեւ որ Աստուած ժամանակով նուիրագործէ զանոնք:»¹

Անշուշտ խորին պատրանք մը կայ այս գաղափարին մէջ որ, ընտրական վարչութեանց մէջ մարդուն գործը միայն տեսնելու կը միտի: Ամէն կառավարութիւններ, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց ձեւը, հաւասարապէս աստուածային իրաւանց վրայ հաստատուած են: Պիոս Ժ. Սրբազան Քահանայապետը վերջերս կը յիշեցնէր զայս Լեւոն Ժ. Էն յետոյ. «Հասարակաց վարչութեան պլուխ անցնողները, ինչ ինչ պարագաներու մէջ, կրնան արդարեւ ընտրուիլ բազմութեան դատաստանով ու կամքովը... Այս ընտրութիւնը թէև կ'որոշէ կառավարողը, բայց անոր չի տար կառավարելու հեղինակութիւնը. այս ընտրութիւնը իշխանութիւն չի հաղորդեր, այլ իշխանութիւնը ստանձնելիք մարդը ցոյց կուտայ:»² Իշխանութիւնը ըստ ինքեան միշտ Աստուծոյ կը տրուի: Բայց որովհետեւ երեւոյթները երբէք պիտի չդադրին մարդոց մշտնջեն վրայ մեծ ազդեցութիւն պարծելէ, երբ տեսնեն թէ պետին անունը ընտրական գործողութենէ մը կ'ելլէ, միշտ ուժգնօրէն պիտի տարուին զայն լոկ իրենց ընտրածը նկատելու և շատ աւելի դժուարութիւն պիտի զգան իշխանութեան աստուածային մեծ վայելչութիւնը յարգելու անոր վրայ, քան այն իշխաններուն վրայ որոնք անյիշատակ ժամանակներու աւանդութեամբ մը իշխելու իրաւունք ստացած են: Արդի մեր ընտրական վարչութեանց ամենամեծ տկարութիւնն ալ,

¹ Donoso Cortès, Essai sur le catholicisme, le liberalisme et le socialisme, livre I, c. III. p. 62.

² Auguste Comte, Cours de philosophie positive, t. V, p. 245 (édit. Littre).

¹ Du Pape, Livre II. chap. IX.

² Lettre sur le Sillon.

առանց տարակոյսի . այն հետզհետէ աւելի շեշտուած ձգտումն է զանոնք լոկ մարդկային գործ մը նկատելու և մոռնալու որ հոն , ինչպէս ուրիշ ամէն տեղ , պետերը լկատուծոյ ներկայացուցիչներն են :

(Շարունակելի)

Լ Ո Ւ Ր Տ Տ Ս

25հնձի ՊէՅՆ ԷԼ ՄԻԼԷԼ Ս . ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳՕՆԿԻԵՍԻ (Տեւլամի)

Յուլիս 24 ձուճաա . — Պու սապահ պէր միւթատ պինդերճէ գօնկրէսիսթլէր Ս . Հաղորդութիւնա եազլաշմըշլար տըր :

Ալման , Ինկիլիզ-Ամէրիգա , Իթալիա , Պելճիգա , Բօլօնիա , Ալթրիա վէ սայիր միւլէթլէրէ մէնսուպ շիւպէլէրտէ միւհիմմ միւլաքէրաթ իճրա իտիլմիշ վէ բուհպան վէ աշխարհական խաթիպլէր թարաֆընտան բրօթէլէր թագաթիմ օլունմըշ վէ բարօրլար օլընմըշ տըր : Էն գիատէ մէվզուը պահս օլան մէսէլէ Յիսուս Բրիստոսըն Ս . Հաղորդութիւնտաքի բաաիշանըղընը թամիմ իթմէք մէսէլէսի օլմուշ վէ պունա վասիթա օլմագ իւզրէ Ս . Հաղորդութիւնա կիճէ գիյարէթլէրի իհտաս իթմէք , Բուստանթ օրալարըն ատէտիւնի թէքսիթ էյլէմէք վէ Հաղորդութիւնտան ուզագ պուլընանլարըն օ հայաթ սուֆրասընա ճէլպ իթմէք իչուն Եզբայրուլթիւնլար թէշքիլ իթմէք կիպի չարէլէր տէրմէյան իտիլմիշ տիր :

Յրանտըզ շիւպէսինտէ , էվլէլ էմիրտէրէյիս Մօնս . Օտըլէն թարաֆընտան պիթ տուա օգունտըգտան սօնրա , Դարուշին թարիգաթընա մէնսուպ Հ . Լազար պիթ բարօր օգունմըշ վէ պու բարօրընտա Յիսուս Բրիստոսըն ճէմիյէթ իւզէրինէ տէ օլան փատիշանըղընը բուհպան թարիգաթլարըն թարիխինտէն իսպաթ էյլէմիշ վէ պու բատիշանըղըն՝ թա պէօյիւք Կոստանդիանոս գէմանընտա իլան օլունմուշ օլաուլընը սէօյլէտիքսէն վէ պունա տաիր տէ Լահութի աղըր պիւրհանլար կէթիրտիքսէն սօնրա տէմիշ տիր քի . « Պու կիւն շէյթանն օ բատիշանըղըն խարապ էթմէք իւզրէ Էֆրասս վէ

ճէմաաթլարըն իթաաթարզլըղա վէ իսիսնա թէշվիք իտիյօր . շու հալտէ քրիսթիանլար տա Բրիստոսըն ճէմիյէթի պէշէրիյէ իւզէրինէ օլան հիւքիւմէթիւնի իատէ էթմէք իչուն իթաաթ վէ ինգըյատ իթմէլի տիրլէր» :

Սօնրա Հ . Տօմ Գարբօլ ախի մէվզուը ալարագ , ախին ու աաաթը բուհանիէնին տէ պունը թասսիպ էյլէտիլինի սէօյլէտի վէ « Բէյդամուլէրլէր Մեհիանըն՝ Իսրայէլին բատիշանը օլաճաղընը խապէր վէրտիլէր , պու սէպէպէ մէպին , պիլճիւմէ քրիսթիանլարը պիլը ճէմաաթ նազարընտա կէօրէն ախին ու աաաթը բուհանիյէ հէր վազըթ իչին Բրիստոսըն տիւնեանըն բատիշանը նազարընտա կէօրմիւշ վէ օնա կէօրէ տէ չարականլար վէ աբարուլուլթիւնլար թէրթիպ իթմիշ տիրլէր¹ Իշլէ Բրիստոս Ս . Հաղորդութիւնտա քէնտի օ հիւքիւմէթիւնի իճրա էթմէքտէ տիր» , տէտի :

Պատէհու Մ . Լէյնօ քիւրսիլ խիթապէթէ չըգարագ , Բրիստոսըն Ս , Հաղորդութիւնտաքի բատիշանըղընա սանաաթ վէ սանաաթ քէրտէ օլան էսէրլէրին տէ զահիր օլաուլընը իսպաթ վէ քրիսթիանըղըն թա իլք գէմանլարընտան պէրի կէլմիշ կէշմիշ օլան աարլարըն մէյտանա գօյարագ մէվզուընը թասսիք էյլէտի , վէ Բարթաթ մէզարլարընը , պա խուսուս Բօմա քաթագօմպլարընը , Լաթրան , Այա-Սօֆիա ուլու քիլիսալարընը , Ալմանիատա , Իթալիատա , Բուսիատա , Պելճիգատա , Յրանսատա մէվճուտ օլան բէք չօք քիլիսալարըն միսալընը տէրմէյան խաթպ , սէնայիլի նէֆիսէնին Ս . Հաղորդութիւնըն շէրէֆինէ կիւպիտէ էսէրլէրէ վիւճուտ վէրտիլինի տէ իւլվէթէն գիքք իթտի վէ էն սօնընտա տէտի քի , զաթէն բէք չօք մէմալիքտէ Բրիստոսըն պաշը իւզէրինէ պիլը տէ թաճ բէսմի թէրսիմ օլունըր :

Պու սըրատա ճէմաաթ արասընտա պիլը թէլաշ տիր կէօրիւլմիւշ վէ տէվամըն ալգըշլար իշիտիլմիշ , մէյէրսէ վէքիլ գարաինալ

¹ Նասըլ քի պիլիմ կերէք ժամերգութիւնլարընմըգտա վէ կերէքսէ շարականլարընըգտա Բրիստոս բէք չօք տէֆա քազաւուր իւնվանը վէրիլմիշ տիր . քազաւուր գալով ֆա , գֆրիսոս քազաւուր , Լն , Լն :

էվվելինտէն խապեր վերմէքսիզին նակէհան ֆրանսըզ չիւպէսինէ կիրմիշ վէ պու էսէրի նէզաքէթիյլէ ֆրանսըզ ճէմաաթընը զայէթ մէմնուն իթմիշ տիր :

Գարտինալըն պէլիզ պիր նութգընտան սօնրա Մ . Ֆրանսուա Վէօյեօ ալգըշար ա-րասընտա իլէրի կէլմիշ վէ Բրիստոսըն Ս . Հաղորդութիւն վառիթասըյա օլան իճրայի հիւքիւմէթինի էտէպիյաթտան թաստիպ իթմիշ վէ մաէթթէէսսիւֆ , Բրնէսանս տէվ-րինտէ ֆրանսըզ էտէպիյաթը հեթանոսըզ թարաֆընա թէմայիւլ իտէրէք օ մէլէքիւթ-տէն էսէր կէօրիւմէյէճէք պիր հալէ կէլմիշ իսէ տէ , օն տօգուզունճու ասը՝ գուրունը վուսթայա իմթիսալ իթմիշ վէ պու խուսուս պէտայիի էպէտիէյէ վիւճուտ վէրմիշ օլտու-զընը իսպաթ էյլէմիշ տիր :

Մօնս . Բլէր-Բնօ տախի Չին Առաքիլու-թիւնլարընտա Ս . Հաղորդութիւնըն նէ՝ կի-պի պիր մէվզի թուլթուշ օլտուզընտան պահս իտէրէք ճէլսէյէ խիթամ վէրիւմիշ վէ սրրֆ քահանալարա մախսուս մէճիս ագաը իտի-լէրէք կրթութիւնլար , չիրքէթ վէ եղբայ-րութիւնլար հագգընտա միւզաքէրէլէր օլըն-միշ տըր :

Պու սըրտաա աիկէր պիր տայիւրէտէ տէ գասընլար թօբլանմը օլուպ , օնլար տա նի-սա թախիֆէսի արասընտա Բրիստոսըն բա-տիշահըզընը թամիմ իտէպիլմէք վառիթա-լարըյա՝ մէշղու օլմուշ տըրլար :

Էօյլէնտէն սօնրա սասաթ իւշ պուշուքտա իճթիմար ումումի վագը օլմուշ վէ բէլտէր-բէյ վիւրուտ իտէն գարտինալլար ալգըշար իլէ սէլամլանմը տըր : Պու կիւն էհալի էվ-վէլքի կիւնլէրինքինտէն ֆազլա իտի վէ էս-բլանատըն եարըսընը թուլթուշտը :

Ճէլնէնին քիւշատընտա , Մօնս . Հէյլէն , գօնկրէնին իլք կիւնիւ գօնկր է նամընա Բա-բա հապրէթլէրինէ քէշիտէ օլունմուշ օլան թէլէզրաֆա ճէվապէն , միւշարիլէյհ հազ-րէթլէրի նամընա օլարադ գարտինալ Մէրի տէլ Վալ թա րաֆընտան վէրիլէն թէլէկրաֆ-նամէ գայիմէն օգունմըշ վէ իւշ տէվամը տէֆալար «եաշասըն Բարա , եաշասըն օնըն-ճը Պիոս» նիտա վէ ալգըշարը թա ըյուգա գատար եիւքսէլմիշ տիր :

Պունտան սօնրա Մարօնի ճէմաաթընա մէնսուպ Մօնս . Շըյիլի քիւրսիի խիթապէթէ չըպարադ , մէմլէքէթի նամընա Ֆրանսայը սէլամլատըգտան սօնրա , եւ skusuf qausuդն նոռա այէթինի ալարադ , կէօրիւլիւմիւզ օ երլարգ Ֆրանսա տըր , պու սէպէպէ մէպնի իշթէ օնա տօղրու կէլմիշիզ , տէտի : Վէ Շարգըն մազիսինի պիր քէրրէ կէօզտէն կէ-չիրէրէք , Շարգ ազվամիւնըն քիլիտա իլէ պիր օլտուզլարը վագըթ նէ՝ գատար պախթիյար օլտուզլարըն վէ րասըթալը իթթիհատ միւն-քէսիր օլաու իսէ , նէ կիպի ֆէլաքէթլէրէ մարուզ գալարգլարըն սէօյլէտի վէ եինէ գաթօլիք քիլիսասընա ալտէթլէրիլէ էսկի ստատէթլէրինի պուլմալարընը թէմէննի էյ-լէտի :

Պատէհու Պէլճիքալը գաթօլիք ալօգաթ-լարտան Մ . Պրիքօ , պիր վագըթ Պրիւքսէլ-տէ Բարա վէքալէթինտէ պուլունմըշ օլան գարտինալ Բինիաթէլլիյ : սէլամլատըգտան սօնրա , Պէլճիքատաքի գաթօլիք հայաթընը պէլիզ վէ միւէսսիր պիր լիսանլա թասվիր վէ զէմանըմըգտա Բիլիսայա գարը իրթի-քեաալ իտիլէն վէսայիթի նալարգէի թաա-տատ վէ նուրը հագիպաթտան մահրում օ-լանլարա պէյանը թէէսսիւֆ էյլէտի : Շէմսի միւնիլիի հագիպաթը կէօրիւպ տէ օնը գա-պուլ իթմէյէնլէրի էմմաուսա կիտէն շակիրու-լէրէ թէշպիհ իտիպ , էքմէյին բարէլէնմէսին-տէ , եանի Ս . Հաղորդութիւն վառիթասըյա պուլնլարըն գուլմէթինին զայիլ օլաճաղընը սէօյլէտի : Վէ հէր պիր ֆըգրասը սամիուն թարաֆընտան սիւրէքլի ալգըշարա մազհար օլան պիր խաթիմէ իլէ հէրքէսի , պա խու-սուս կէնճլէրի պունտան պէօյլէ տահա գի-յատէ էհլի ֆազիլէթ օլմաղա , պիլ ֆիլի գօն-կրէնին սէմէրէսինի կէօսթէրմէյէ , գաթօլիք օլտուզլարընը մաէլ իթթիսար պէյան իթ-մէքտէն չէքինմէմէյէ վէ հէր թարաֆտա ֆըրսաթտան պիլ իսթիֆատէ Յիսուս Բրիս-տոսըն իամինի գիքը վէ օնըն Ալլահըզընը , Բատիշահըզընը իպրար իթմէյէ տալէթ իթ-տի վէ էլլէրինի առիւմանա տօղրու գալտը-րորադ Բրիստոսըն Ալլահըզընա պիր տին տմէլի՝ սէօյլէտի քի հէր քէսին կէօզլէրի եաշ իլէ տօլտու :

Սօնրա Բարիզ հազիզ ճէրրահ վէ սօք-
թօրլարընտան Տօքթ. Լըպէք Լուրտտա Ս.
Հաղորդութիւնըն հէր շէյէ գատըրլըղընտան
պահա իթտի վէ Լուրտտա կէօրիւլէն շիֆա-
լարը ֆէննէն թէտգիզ իթտիքտէն սօնրա,
պիր ուսթա լիսանըյա պու շիֆալարըն միւ-
ճիզէ օլտուղընը մանթըգէն իսթիտլալ էյ-
լէտի:

Տօքթ. Լը Պէք պիր շիֆանըն միւճիզաթ
տէնիլէպիլմէսի իչին իւշ շարթ լաղըմ տըր,
տէտի. 1. Հաղիգաթը հալտէ խասթէլիյին վար
օլմասը վէ խասթէլին ուղվիյաթընտա պիր
զայիաթա մարուզ պուլընմըջ օլմասը. 2. Շի-
ֆանըն թապէն վէ եա ֆէննէն օլմուշ տէնի-
լէմէյէճէք սուրէթտէ սէրի օլմասը. 3. Շի-
ֆանըն մուվազգաթ օլմայըպ տէվաւի օլմա-
սը: Պուրլարը տէտիքտէն սօնրա, քէմիքլէ-
րին զըրըլմասը, չիւրիւմէսի, զանսէր, վէ-
ր'մ, պաղըրսաղլարըն տէլինմէսի կիպի պիր
չօյ խասթէլիքլէրին Լուրտտա եա Ս. Հա-
ղորդութիւնըն թափօրընտա վէ եա միւճի-
զաթը հալուզլարտա շիֆա պուլմուշ օլմա-
սընը վէ պու խասթէլէրին բէք չօղլարընըն
էլինտէ, խասթէլիքլէրինին սաղըլաւայսճա-
զընա տայիր պիզլաթ մէզնէպ տիւշմէնի սօք-
թօրլար թարաֆընտան բարօրլար պուլու-
տուղընը վէ պու վազաալարա միւճիզաթ
տէնիլմէզսէ, պաշպա սուրէթլէ մանա վէրի-
լէմէյէճէյինի էքիտէն պէյան իտիպ, տին-
սիզլէր թարաֆընտան սէրտ օլուհան իթի-
րազլարա տա զայէթ մուզնի ճէվապլար վէ-
րէրէք, պրավօլար արասընտա նութընը պի-
թիրտի:

Սպաննօլ Մ. Թալթաւուլ adoration noc-
turne թապիր օլուհան կիճէ զիյարէթլէրի-
նին մէնֆաաթընտան պահա իտէրէք, պու ի-
պստէթ թէամմուլմ իտէճէք օլուրսա Քրիս-
տոսըն թատիշալըղընա գարշը օլան հագա-
րէթլէրէ նէվամա պիր մուզապէլէտէ պու-
լուհըլմըջ օլուր, վէ տինտարան կիճէնին օ
սիւքութընտա Քրիստոսըն էմրլէրինի, ար-
զուլարընը սուհուլէթլէ իշիտիր վէ գապուլ
իտէրլէր վէ ծըն գարշըսընտա պուլուհնտըգ-
լարը վաղըթ եէնի եէնի լութֆ վէ գուվ-
վէթլէրէ մալիք օլուրլար տէտի, վէ կիւնէշ

մանգուլմէյի շէմսիյէմիզին մէրքէզի օլտուղը
կիպի, Ս. Հաղորդութիւն տա քրիսթիանլըգ
հայաթընըն մէրքէզի մէսապէսինտէ պուլըն-
տըղընը պէյան վէ պու պէյանընը պիւրհան
վէ միտալլէրլէ իսպաթ էյլէտի:

Նիհայէթ ինկիլիզ Մ. Ուիլմըթ Ս. Հա-
ղորդութիւնըն վէ Վալիտէթուլլահըն իպա-
տէթինի մէտ իթտիքտէն սօնրա, միւհիթէ-
րէմ իսթիյար, գօնկրէտէ հաղըր պուլընտան
պիւճիւմէ միլլէթլէրի Բաբա հազրէթլէրինին
արզու վէ էմրլէրինէ իմթիսալէն սրգ սրգ,
վէ էկէր գապիլ իսէ, հէր կիւն Հաղորդու-
թիւնա եաղլաշմաղա տալէթ իթտիքտէն
սօնրա, Լիօն մէշուր տալա վէքիլլէրինտէն
Մ. Ժաքիէ Լուրա թափօրլարընտան պահա
վէ ծըն սէմէրրաթընը իյգահ էյլէյէրէք ճէլ-
սէյէ խիթամ վէրիտի:

Հէր կիւն օլտուղը կիպի պու կիւն տաիի
ճէլսէտէն սօնրա Ս. Հաղորդութիւն թափօ-
րը թէշքիլ օլուհտը: Ատէտի իւշ տօրթ պի-
նէ պալիզ օլմուշ օլան քահանալար էօնտէն,
եպիսկոպոսլար արգատան վէ գարտինալլար
տա տահա կէրիտէն թափօրա իշթիրաք իտի-
յօրլարտը: Թափօր զէմանընտա Լուրտըն կիւ-
զիտէ երգիչ չօճուզլարը մէլայիք սէսլէրիլէ
թէզաննի իտիյօր վէ հազըրուհըն պիր վէճտի
րուհանիյէ զարգ էյլէյօրլարտը: Ս. Հաղոր-
դութիւնըն էօնիւնտէն եիւզ էլլի, իքի եիւզ
գատար պայրազլար կիտիյօր վէ Ֆրանսանըն
հէր թարաֆընտան կէճաւէրիլմիշ օլան չի-
չէքլէր ամպոնվանինին իւզէրինէ աթըլարազ
եէրտէ չիչէքտէն խալըլար թէշքիլ իտիյօր-
տը: Պու կիւն պիր թաղըմ խասթալէր տէ
կէլմիշ թափօրըն կիւզէրկեհանընըն պիր գըս-
մընտա տուրմուշլարտը: Ս. Հաղորդութիւն
օրայա եէթիշտի իսէ, կիւզէլ վէ գուվվէթլի
սէսլի պիր կանոնիկոս «Եա» Յիսուս, սէնի
սէվէրիզ... սանա սէճաէ իտէրիզ... իւմի-
տիմիզ սէնսին... պիզէ մէրհամէթ էյլէ...
եա' Բապպի սէնին սէվտիյին խասթէլէնմիշ
տիր, շիֆա պալիշ էյլէ... եա' Քրիստոս միւ-
սաատէ էթքի կէօրսիւն, եիւրիւսիւն», վէ
պուհա միւմասիլ միւլէսսիր նիյազլարտա պու-
լուհտը վէ ումուլմ էհալի կանոնիկոսըն սէօյ-
լէտիյինի թէքրար իթտիլէր: Ահ, պու մէն

զարէ թարիֆի նա գապիլ մէնզարէլէրտէն
իտի. Կանոնիկոս իւշ քէրրէ «Ծա' Բապպի,
Քիլիսատան այրըմըջ օլան Շարգ ճէմաթ-
լարընը Քիլիսան իլէ պիլըէշտի'ր» տէյիպ աէ
օ եիւզ պիլնի միւթէճալիզ էհալի տախի աջնի
թէզարրուըլ թէքրար իթտի իսէ, պիզիմ
կէօզլէրմիզտէն հարէթ հաշլարը ադմաղա
պաշլատըլար:

Ս. Հաղորդութիւնըն օրհնութիւնըլլա
թափօր վէ կիճէնին բարլագ թէնվիրաթըլլա
տա գօնկընին պու իւշիւնճիւ կիւնիւ նի-
հայէթ պուլտու:

(Մապասի վար)

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՀՈՌՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԱՇԽԱՐՀ. — Սեպտեմ-
բեր Յին, ինչպէս անցեալ շարաթ թուոցիկ թերթով
մը ծանուցած էինք, Կարդինալոյ ժողովը, երջանկա-
յիշատակ Պիոս Ժ.ի տեղ Քահանայապետ ընտրեց Պո-
լոնիա քաղքին Արքեպիսկոպոս Ճագոմե Տէլլա Քիէզա
Կարդինալը, որ առաւ Բենեդիկտոս Ժ.Ե. անունը: Ն.
Արքութիւնը ծնած է Ճենովայի մէջ, 1854 Նոյ. 24ին:

Ն. Հոռմ, 7 Սեպտ. — Նորընտիր Քահանայապե-
տը այսօր ընդունեցաւ դեսպանները, որ իրենց շնոր-
հաւորութիւնները յայտնեցին իր ընտրութեան առ-
թիւ: Պիթ դեսպանը Ս. Քահանայապետին յանձնեց
Պիլժիոյ թագաւորին շնորհաւորական հեռագիրը:
Կարդինալ Մէրսիէ (Մալիկի Արքեպ.ը) Մալին դնաց
անցագիրով մը, զոր Վատիկան խնդրած էր բրուսիւ-
կան դեսպանէն, որպէս զի Կարդինալը կարենայ գեր-
մանական գիծերէն անցնիլ:

ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԵ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ. — Ամե-
նապատիւ Հոգեւոր Տէրը Սեպտ. 3 թուականով Հոռ-
մէն ընդունեցաւ հետեւեալ պաշտօնական հեռագիրը.

Կարդինալ Տէլլա Քիէզա Քահանայապետ ըն-
տրուեցաւ Բենեդիկտոս Ժ.Ե. անունմբ:

(Արքեպ.) ԿՅՑՈՒՆԵԱՆ

Ն. Գերերջանկութիւնը անմիջապէս շնորհաւորեց
Նորընտիր Ս. Քահանայապետը հետեւեալ հեռագրով.

Ն. Սրբուիւն Բենեդիկտոս Ժ.Ե. Բանանայապէս
Հոռմ:

Յանուն Հայ-Կաթողիկէ եպիսկոպոսաց, կղերին
եւ ժողովուրդեան, շնորհաւորութիւններ կը մատու-
ցանէ եւ Առաքելական Օրհնութիւն կը խնդրէ:

+ Պատրիարք ԽԵՐՉԵԱՆ

4 Սեպտ. 1914

— Կ. Պոլսոյ Քահանայապետական Նուիրակին
Փոխանորդ Յ. Բոմբիլի Գերապայծառը եւս Ամեն.
Գերերջ. Հոգեւոր Տիրոջ հաղորդեց իր ընդունած հե-
տեւեալ պաշտօնական հեռագիրը.

Կարդինալ Տէլլա Քիէզա Քահանայապետ ըն-
տրուեցաւ. Բենեդիկտոս Ժ.Ե. անունը առաւ:

Կարդ. Ս. ՎԱՆՈՒԴԷՂԻ

Կարգերէց Ս. Ժողովին

*. Պատրիզակէն Օգոստոս 30 թուականով հա-
սած է հետեւեալը.

Գերապայծառ Գեորգ Ծ. Վ.

Ծիթ պատշաճ դատիք, հաճեցէք հրատարակել
Արագանց պատուական շաքաթաթերթին մէջ հե-
տեւեալ համառօտ յօդուածս.

Պարսիզակ, Կիրակի 17/30. — Հոս Հայ-Կաթողի-
կէից եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր
Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Պիոս Ժ. Ս. Պապին
համար: Պատարագիչն էր Վեր. Հ. Թ. Թոմաճան,
որ եղած կորուստն ակնարկելէ ետքը, համառօտ
բանախօսութեամբ մը յիշխուց մեծանուն վախ-
ճանեալին բարձր իմաստն ու անվթար սպին, որով
ոչ թէ միայն ճակատաբաց պայքարեցաւ Արդիակա-
նութեան դէմ, այլ գործադրեց եւս հարկ տեսնուած
միջոցները՝ ղերծ պահելու համար սպառնացող վը-
տանգէն կաթողիկէ աշխարհը, մանաւանդ իր յա-
տուկ գաւազանքին առարկայ նոր սերունդը:
Յետոյ իվեր հանեց երկու բան, շանգուցելոյն
կեանքէն իբր կտակ թողուած, կատարեալ հաւատք
եւ ասոր գործնականը, որ սիրով միայն պիտի յա-
ջողի: Հուսկ ազգու յորդորակալով մը բարի օրի-
նակաւ քարոզատուութիւնը յանձնարարեց ներ-
կաներուն:

Նոյն երեկոյ Սրբութիւն ի բազմոցի դրուեցաւ
եւ հաւատացեալ ժողովուրդեան յանձնարարուեցաւ
աղօթել նոր Ս. Քահանայապետի մը յաջող եւ ըստ
Աստուծոյ ընտրութեան համար:

Նուաստ ծառայ

Հ. ԵՐՈՒԱՐԴ Վ. ՍԻՐՈՒՆ

Ժողովրդապէս Կ. Հայոց ի Պարսիզակ

*. Սեպտ. 10ին, Ս. Աստուածածին Աթոռա-
նիստ եկեղեցւոյն մէջ Նոր Ս. Քահանայապետին Բե-
նեդիկտոսի Ժ.Ե. ընտրութեան առթիւ Պատարագ
մատուց Ամենապատիւ Գերերջանիկ Հոգեւոր Տէրը
Պօղոս-Պետրոս Ժ.Գ. Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կի-
լիկիոյ Պատարագէն յետոյ յատուկ գոհաբանական
աղօթներ եղան: Արարողութիւնը շատ կարգա-
պահութեամբ և պատկառաղջու կերպով տեղի
ունեցաւ արարողապետութեամբ Գերապատիւ Ռ. Վ.
Էքմէքճեանի: Ն. Գերերջանկութեան ընթերցական ե-
զան Գեր. Գեր. Հայր Նզիր Ծ. Վ. Քիչճեան և Յով-
հանէս Ծ. Վ. Թումաշեան: Սարկաւաղութիւն ըրին
Գեր. Գեր. Էմիրխանեան և Աթանասեան վարդա-

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ. արծ. վեցամսեայ՝ 20 — մէկ թիւ՝ 1 դհկ. — Արսասահ-
ման տար. 3ր. 10. վեցամս. 5. — Վճարմունք կանխիկ են:

ՀԱՍՏԷ — Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5. Պայրամ փողոց 5, 4.

Պոյիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — 1. — Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2. — Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ու է
յօդուած: 3. — Կեդժանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր խնկական անունը ծանուցանել Խմբագրապետին:
4. — Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: 5. — Յօդուածներու
ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6. — Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7. — Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոշմ ի միասին զրկել:

Տարր. Սկզբունք Քրիստ. Վարդապետութեան. գին 2 դհկն.:

Տէր. Կոմիտաս Քահանային վարքը. գին 5 դհկն.:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստ ամենայ-
նի ճոխ և ի վիճակի է որ և իցէ տպագրական գործոց համար: Կը տպուին ամեն տե-
սակ ծանուցմունք, զիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, քարգեր, քարդ-ատրէմներ,
մահազդներ, եւն. եւն.: Գիները անմեղքի կերպով աման են: Գեղեցկագիտական ճա-
շակի և տպագրական մաքրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյս գոհ պիտի
մնան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital entièrement versé 150.000.000 de couronnes

Réserves: 49.000.000

SIÈGE CENTRAL:

VIENNE 1. Schottenring

SUCCURSALES:

EN AUTRICHE-HONGRIE: Agram, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Bruenn, Budapest, Budweis, Czernowitz, Drohobycz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jaegerndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prosnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Poelten, Stanislau, Tarnopol, Tarnow, Teplitz, Teschen, Villach, Wr. Neustadt, Zittau.

EN TURQUIE:

Constantinople et Smyrne.

SUCCURSALE DE CONSTANTINOPLE

Siège à Galata, Place du Pont de Karakeuy

Agences à Stamboul, Péra et Scatari.

Le Wiener Bank-Werein fait toutes opérations de Banque et notamment :

Avances en Compte-Courant contre dépôt des titres, effets de commerce ou marchandises;

Escompte d'effets de commerce;

Achat et vente de change sur l'Etranger;

Emission de lettres de crédit et ouverture d'accréditifs simples et documentaires;

Paievements télégraphiques en Turquie et à l'Etranger;

Encaissement d'effets, de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages;

Exécution d'ordres de Bourse sur place et à l'Etranger;

Ouverture de Comptes-Chèques et de comptes-dépôts à intérêt;

Garde de titres, marchandises etc.

Achat de vente de monnaies diverses, matières précieuses, monnaies d'ornements;

Caisse d'Epargne à 3. $\frac{1}{2}$ % d'intérêt.

Location de coffre-fort (à Galata et à Stamboul).

UN BUREAU DE VOYAGE (Représentant des Chemins de fer de l'Etat Autrichien) est attaché à l'Agence de Péra et délivre des billets pour tout l'Univers. Les voyageurs y trouveront toutes facilités possibles et tous renseignements désirés.